

JAHODA RÓBERT

ÉPÜLETEK FORMAI TARTALÉKAI

MORFOLÓGIAI KARAKTERBŐL SZÁRMAZTATOTT ORNAMENTIKA

DLA TÉZISFÜZET 2025

JAHODA RÓBERT

ÉPÜLETEK FORMAI TARTALÉKAI

MORFOLÓGIAI KARAKTERBŐL SZÁRMAZTATOTT ORNAMENTIKA

DLA TÉZISFÜZET 2025

Témavezető:

Prof. Dr. Bachmann Bálint DLA

Pécsi Tudományegyetem

Műszaki és Informatikai Kar

Breuer Marcell Doktori Iskola

ABSZTRAKT

Absztrakt

Az építészeti diskurzusban időről időre előtérbe kerülnek a díszítések, mintázatok és ornamentumok szerepére vonatkozó kérdések. A modernizmus idején az építészet sokáig elutasította a dekoratív elemeket, követve a „forma követi a funkciót” elvet, amely a díszítést feleslegesnek tekintette. Ennek ellenére az ornamentika folytonossága nem szakadt meg teljesen. A kortárs építészetben megújult figyelem övezi ezt a területet, melyben innovatív példák születnek az ornamentika újraértelmezésére. Az építészeti tervezés díszítőművészeti elemekkel történő gazdagítása felveti a kérdést: hogyan lehet integrálni a gyakran érzelmi töltettel bíró, esztétikai és művészi szempontokat előtérbe helyező megközelítést az építészet funkionalista, pragmatikus struktúrájába? Ez a kísérleti jellegű integráció szorosan összefügg azokkal a kortárs metodológiai problémákkal, amelyek az ornamentum és az épület viszonyának újragondolását célozzák az építészeti gyakorlatban.

Kutatásom tágabb értelemben az építészeti dekorativitással foglalkozik, szűkebben pedig a kortárs építészeti mintaalkotásra összpontosít. Érinti az észlelés fiziológiai kérdéseit, valamint a társművészetek hatását is az épület megjelenésére. Ezek alapján négy tézist állítottam fel, melyek egymást kiegészítve új kontextusba helyezik a kortárs építészetben a dekoratív művészet gyakran vitatott felfogását és a kiaknázható lehetőségeit.

Kulcsszavak

ornamentika, művészi kollaboráció, homlokzatok, építészeti mintázatok, tipológia, kortárs építészet, formai tartalékok, morfológia, dekorativitás

1. tézis: A narratív alkotások díszítő hatással bírnak

A karakteres alkotások a közönség számára jellemzően megosztóak vagy befogadhatóak - egyesek elutasítják vagy megkérdőjelezzik, míg mások azonnal vonzódnak hozzá. Az ilyen reakciók gyakran abból fakadnak, hogy mennyire érthetőek, vagy hogy milyen mértékben nyújtanak gondolati támpontokat a néző számára.

Segítheti az elfogadást amikor valaki felismeri és megéri egy épület vagy társzművészeti alkotás mögöttes gondolatait, annak szimbolikáját vagy jelentésrétegeit. Ha az építmény valamiféle üzenetet közvetít, a befogadó könnyebben azonosul vele, mert az építészet nemcsak a vizuális érzékekre hat, hanem érzelmileg és intellektuálisan is kihívások elé állítja a szemlélőt. A gondolattal való díszítés kifejezés arra utal, hogy a gondolati rétegek, metaforák, utalások vagy asszociációk az épület struktúrájában, formavilágában, vagy felületén rejtőznek, és ezek jelenthetik az építész rejtett tartalékát a díszítésben.

A nyergasújfalui Szent Mihály templom új oltára

Vezető tervező: Jahoda Róbert

Társtervező: Botka Fanni okl.építőművész

Orient Enikő textilművész (oltárterítő)

Fotó: Jahoda Róbert

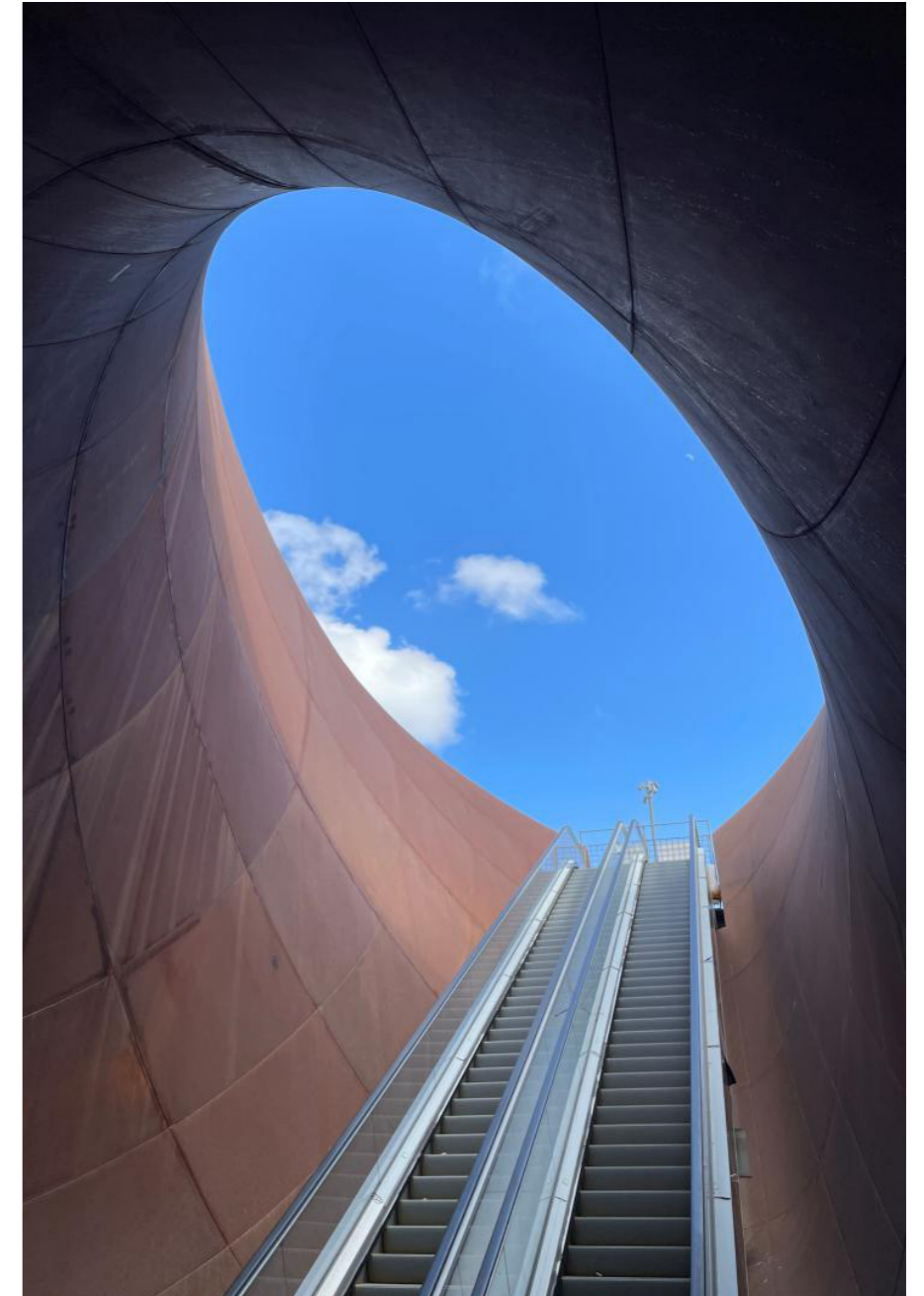

2. tézis: A társművészeti együttműködés időtlen eszköz az építészeti dekorativitásban

A részvételi tervezés kifejezés általában olyan folyamatra utal, amikor a tervezésben nemcsak a szakértők (pl. építészek) vesznek részt, hanem a laikus közönség vagy egy adott közösség tagjai is bevonásra kerülnek. Ez a megközelítés a közösségi igények és vélemények figyelembevételét hangsúlyozza, így az építészeti alkotás jobban igazodik a helyi szükségletekhez és identitáshoz. A társművészeti együttműködés kiterjeszti ezt az alapelvet autonóm és alkalmazott művészek (pl. festők, szobrászok, installációs művészek stb.) bevonására is az építészeti tervezés során, ahol ezek a művészek részben vagy egészben átvállalhatják az építész szerepét az épület tervezésének egy bizonyos részében.

Az ilyen részvételi tervezés pedig új lehetőségeket nyit meg az építészet számára, hogy az a művészet egyenrangú partnerévé váljon a városi terek és épületek alakításában.

Nápoly, Metróállomás 2002-2017
Amanda Levete & Anish Kapoor

3 tézis: Díszítés is lehet építészeti forma kiindulópontja

Szoborszerű épületformáláskor az épülettömeg nem pusztán funkcionális térbeli struktúra, hanem díszítő, ornamentális szereppel is bír. Az ornamentum itt nemcsak felületi díszítés, hanem az épület formáját, tömegét, alapvető szerkezetét is meghatározó tényező, tehát az épület egy egységes műalkotásként értelmezhető.

Történeti építészetben gyakran találkozhatunk azzal, hogy egy épület formája, alaprajza vagy szerkezete díszítőmotívumból, ornamentális mintából ered. Ez azt jelenti, hogy az épület tervezése során a formaalkotás kiindulópontja lehet egy dekoratív elem, mint például egy geometriai minta vagy természet ihlette motívum.

Összességében tehát az ilyen építészetben az épülettömeg nem csak funkcionális szerepet tölt be, hanem esztétikai és szimbolikus jelentéssel is bír, ahol a formák eredete lehet egy díszítőminta vagy természet által ihletett alakzat.

Szabadka, Zsinagóga 1903
Jakab Dezső & Komor Marcell
Fotó: Jahoda Róbert 2024

4. tézis: Az épület morfológiai karaktere rejtett formai tartalék a kortárs díszítésben

Az építészeti tervezés során az épület morfológiai karaktere, vagyis az alaprajzi forma és az épület sziluettje (kontúrja, tömege) fontos kiindulópontként szolgálhat a díszítőmintázatok generálásához. Ez a gondolat arra utal, hogy a tervezés során nem egy különálló díszítőelem kerül az épületre, hanem maga az épület formája, szerkezete hordozza és inspirálja a díszítés kialakítását. A művészeti módszerekkel generált díszítőmintázatok szoros kapcsolatban állnak az épület eredeti formájával, így az ornamentika szervesen illeszkedik az épület struktúrájába.

Az épület morfológiája tehát olyan formai tartalékokat rejt, amelyek kreatív módon felszabadíthatók és díszítőelemekké alakíthatók. Ez egyfajta belső potenciált jelent, amelyet a tervező a díszítési folyamat során kiakná az építészeti formának a „továbbgondolásával”.

Poing, München: Kirchenzentrum Seliger Pater Rupert, 2011-2018
Andreas Meck †, Axel Frühauf
fotó: Michael Heinrich; Florian Holzherr

Mestermunka

Mestermunkám a fentiek szintézise amennyiben társművészeti együttműködésről, ösztönző művészeti alkotásról és ornamentika kortárs alkalmazásáról beszélünk.

A Boldog Meszlényi Zoltán Plébániatemplom Budapest XI. kerületében, egy hosszas tervezési folyamat eredményeképpen épült. Első és legfontosabb üteme éppen tíz éve készült el, az utolsó pedig 2024-ben.

A templom látványbeton mennyezetét hossztoldás nélküli zsaluzati héjba öntötték. A tetősíkok összemetsződései a történeti boltozatok mértani szerkesztésének kortárs utódai és egyúttal a tektonikus ornamentika megjelenítése az épületben.

A kilenc méter magas oltárfal lepelszerű vékonyságának titka a szerkezet függesztéséből adódó kihajlásmentesség. A rajta megjelenő áttört mintázat dekoratív ornamentika, annak is a narratív változata, mert szimbólumhordozó. A tervezett módon átszűrődő világításnak köszönhetően a mennyezeten és a környező falakon különféle mintázatok jelennek meg. Ezek közül a madarakat kirajzoló beállítás a szentlélek jelképére, a galambra asszociál. Ezzel a virtuális ornamentika is megjelenik az épületen.

Boldog Meszlényi Zoltán római katolikus templom, 2001-2024
Felelős tervező: Jahoda Róbert
Társtervezők: Páricsy Zoltán, Wittinger Győző, Zwickl Teréz
fotó: Horváth Dániel 2015

NYILATKOZAT

Alulírott, Jahoda Róbert, kijelentem, hogy ez a doktori értekezés saját munkám. Az értekezés elkészítése során kizárólag az általam megjelölt forrásokat használtam fel, és minden hivatkozást pontosan feltüntettem.

Az alábbi munkákban az építészeti alkotásban való szerzői hozzájárulásom mértéke meghaladja az ötven százalékot:

Boldog Meszlényi Zoltán plébániatemplom, Budapest

V-ház, Csömör

Nyergesújfalu Szent Mihály templom szentélyberendezése

Ezennel hozzájárulok ahhoz, hogy az értekezés a világhálón nyilvánosságra kerüljön.

Budapest, 2025.01.06

Jahoda Róbert

ARCHITACTION

Jahoda Róbert

Épületek formai tartalékai. Morfológiai karakterből származtatott ornamentika

email: jahoda.rbrt@gmail.com

tel: +36 30 212 0221

web: www.architaction.work

HSB: [MTMT](#)

Pécsi Tudományegyetem

Breuer Marcell Doktori Iskola

Budapest 2025